

O udatném vrabčákovi z povídky E. T. Setona

Věhlasný milovník přírody Ernest Thompson Seton (1860-1946) nepsal jen o vlčích, medvědech, jelenech a dalších velkých a atraktivních zvířatech, ale i o tvorech nenápadných a zdánlivě obyčejných. Obzvláště rád měl ptactvo. Jednoho dne si všiml v ruchu městské ulice vrabčáka se zvyky připomínajícími kanáry. Nejen, že stavěl hnízdo sám, bez samičky, ale používal k tomu drobné větvičky, což jiní vrabci nedělají. A i jeho zpěv byl jiný. Měl sílu a energii typickou pro jeho druh, žijící v civilizaci a překřikující rušnou silniční dopravu, ale melodie prozrazovala, že tenhle zvláštní ptačí chlapík má přece jenom něco společného s domácími kanárky.

Jak později potvrdil jeden místní holič, pocházel tento vrabčí sameček z jeho domácnosti. Vylíhl se

z podstrčeného vajíčka, byl vychován kanárčím párem a osvojil si zvyky pěstounů. Jednou se dostal z klece a od té doby žil na svobodě. E. T. Seton samozřejmě silně zaujal, a tak ještě dnes, po přibližně stu letech, si můžeme autorovy zápisky o Křiklounovi a jeho osudu přečíst. Vyšly původně v roce 1928. U nás se objevily v druhé dílu knížky „Povídky o zvířatech“ (1915) a později v „Povídkách od táborového ohně“ (1972, v překladu Miloše Zapletala).

Když se Křikloun dostal z klece, na rozdíl od kanárek se nenechal

znovu chytit: „... Nepocházel z rodu, který by žil po celé generace v zajetí. Na svobodě se rychle přizpůsobil novým podmínkám, a než uplynul týden, byl zvyklý na volný pohyb jako kterýkoliv z jeho příbuzných. Změnil se v malého pouličního rváče podobného ostatním vrabčům, hašteřil se s nimi v okapu, na ránu odpovídal ránou a překvapoval všechny posluchače výbuchy kanárčího zpěvu...“

Možná právě ten neobvyklý hlasový projev byl důvodem Křiklounova sblížení s malou vrabčicí Kráskou. Ta nejdříve všechny nápadníky energicky odháněla, po Křiklounovi také ze začátku sekala zobáčkem, ale nakonec si dala říci a sameček s pýchou předvedl připravené hnízdo. Ale co to? Samičce se nelíbilo. Dokonce vynesla ven jednu z větviček, pohodila ji na zem a odletěla. Zdrčený Křikloun ji nejdříve volal zpět, a když to nepomohlo, začal i on sám větvičky vynášet: „... Všechny, úplně všechny musel vyhodit, i tu nádhernou vidlici, s kterou se tolik nadřel, než ji sem dopravil z náměstí, i ty dvě hladké větvičky, které se tak podobaly proutkům z rodného hnízda. Přes hodinu se s tím děl, mlčky a sám. Když byl hotov, ležela na zemi pod budkou hromádka větviček, jako kdyby tam někdo chystal oheň...“

Křikloun drsně zacvrlikal nějakou štavnatou vrabčí nadávkou, a odletěl. Druhý den se ale vrátil i s Kráskou a opět kolem ní nadšeně poskakoval. Kráska objevila v hnízdě ještě jeden zapomenutý proutek, vynesla jej a se zřejmým zadostiučiněním pozorovala, jak padá dolů. Pak oba odletěli, a když se vrátili, měla Kráska zobáček plný sena. Křikloun nesl jedno stéblo. Jeho družku mu ukázala, co a jak, zůstala v budce a čekala na další materiál. Křikloun se přizpůsobil, ale nerad. Dokonce se pokusil přinést mimo sena ještě jednu větvičku, ale Kráska ji vyhodila, vítězoslavně se za ní dívala a i nadále přijímala jen stébla a měkkou výstelku. Co měl Křikloun dělat?

„... Podrobil se – na svobodě denně poznával, že nemůže dělat, co se mu zachce. Kdysi si myslíval, že holičský krámeček znamená celý svět a on sám je v něm nejdůležitější tvor. Ale později byly obě tyto představy vážně otřeseny. Kráska shledala, že jeho výchova byla v mnoha důležitých směrech

trestuhodně zanedbána, a musela ho poučovat u každého nového materiálu znovu...“ Když došlo na péřovou vystýlku, Křiklounova trpělivost byla ale vyčerpána a začal pírka vyhazovat. V jeho dětské postýlce přece nic takového nebylo. Kráska zrovna přilétala s novou dávkou peří – a bylo zle. Napřed stáli proti sobě a blýskali očima, pak se velké chomáče peří stěhovaly do budky a zase ven, nakonec to Kráska vyhrála, ale Křikloun se naneštěstí rozhodl přinést zpátky i tu krásnou vidlici, na které mu tolik záleželo: „... *Pokoušení bylo příliš silné. Křikloun tu větvičku sebral, rychle s ní vyletěl k budce a potom skočil dovnitř. Vždycky se špatně přenášela a teď se rozdvojeným koncem zachytila o vchod. Stěhoval ji však již tolikrát, že věděl, jak na to...*“ Choval se pak velice rozjařeně a spokojeně, Krásce úslužně pomohl dovnitř s dalšími pírkami a zdálo se, že nastala idylka. Jenže třetího dne Kráska zamaskovanou cennost objevila a znovu vyhodila. Poprali se u toho tak, že si vyhodili na zem vajíčko. Nijak ale nad ním netruchlili. Vypadlo z hnízda a tím i z jejich světa.

Dny ubíhaly, zamilovaný párek žil v míru a E. T. Seton zaznamenával další zajímavé příhody. Pak ale Kráska přišla o život, když se pokoušela přinést na nové hnízdo koňskou žíní a uškrtla se. Křikloun poskakoval s cvrlikáním kolem, pak zase tiše seděl se svěšenými křídly, dlouho se marně snažil zapojit svou družku do obvyklého života. A ani si pak už jinou nehledal. Byl roztržitý, neopatrný, a tak se dostal do zajetí a znovu překvapoval kanárčím zpěvem. O tom se doslechl jeho původní majitel a vyžádal si jej zpět.

Křikloun se v kleci pokoušel stavět hnízdo (a to znovu z větviček), a tak mu opatřili samičku. Nechtěl ji a ani později žádnou další. Vždycky z toho bylo málem krveprolití, a tak z pokusů sešlo. Jediné, čím Křikloun nakonec žil, byly rvačky s vycpaným vrabcem a hlasitý vítězný zpěv: „... *A jestliže náhodou padnete na onen holičský krámek, můžete spatřit tohoto rázného samotáře, který zapomíná na starosti, radosti a bolesti činného života – jako mnich, který okusil světského života, zjistil, že je pro něho příliš drsný, a rád se vrátil do své cely...*“

Když jsem povídku jako školačka četla poprvé, bylo mi líto nešťastné Krásky i jejího druha a nerada jsem se k téhle kapitole vracela. Vadilo mi i to, že E. T. Seton se nespokojil s prostým pozorováním a ze zvědavosti leccos na vrabce i zkoušel. Líbilo se mi ale, s jakou vervou se Kráska a Křikloun do všeho pouštěli a jak velkou roli hrálo v jejich „italském“ vztahu smíření a vždy znovu nalezená přívětivost.

A abych skončila přece jenom vesele, přidám ještě verše Emanuela Frynty z knížky „Písničky bez muziky“. Hezky vystihují jak povahu vrabců, tak to, že jejich přítomnost v našem životě je přijímána jako všední samozřejmost:

*Vrabčáci byli zvědaví,
co všechno o nich věda ví –
i letěli to vyzvědět
až do Akademie věd.
A od té doby věda ví,
že vrabčáci jsou zvědaví.*

-ah-